

Л.Ю. Кучер, канд. екон. наук, ст. наук. співр.

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Постановка проблеми. Ефективна реалізація стратегії розвитку аграрного сектора економіки України неможлива без прискорення інноваційних процесів в аграрній сфері, які, як відомо, мають свою специфіку, оскільки вони відрізняються різноманіттям регіональних, галузевих, функціональних, технологічних й організаційних особливостей. Одним з ключових складників системи інноваційного забезпечення агропромислового виробництва є розробка та запровадження науково-методичних засад інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку рослинництва в сільськогосподарських підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах обмежених фінансових і матеріальних ресурсів для забезпечення подальшого розвитку галузей агропромислового комплексу України потрібні значні інвестиції. Важливим моментом вибору об'єктів інвестування є визначення пріоритетних галузей сільського господарства й напрямів вкладання коштів, які виражають економічну політику держави, що формується на довготривалій період. Із цією метою учені ННЦ «ІАЕ» узагальнили теоретичні аспекти прогнозування розвитку галузі рослинництва, спрогнозували основні показники виробництва продукції рослинництва в Україні та визначили потребу в матеріальних і фінансових ресурсах для виконання виробничої програми з рослинництва [1]. Теоретико-методологічні основи аналізу й прогнозування тенденцій змін техніко-економічних показників в системі АПК висвітлено в праці Б.Є. Грабовецького [2]. Проблемні аспекти трансферу інновацій в агропромислому виробництві України віддзеркалені в працях таких учених, як: В.В. Кириченко, В.М. Тимчук [3], С.В. Тивончук, С.О. Тивончук, О.Г. Шпикуляк [4] та ін. Разом з тим подальшого дослідження потребує прогнозування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку галузі рослинництва на різних рівнях управління.

Формулювання цілей статті. Мета статті – висвітлити результати економічного прогнозування інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку рослинництва в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу досліджень. Надзвичайно актуальним і стратегічно важливим заходом трансформації та системного розвитку АПК на інноваційних засадах є розробка й реалізація комплексних програм інвестиційно-інноваційного розвитку агропромислового виробництва окремих регіонів. Саме таку програму розроблено в Харківській області, яка є провідним регіоном країни з розвинутим агропромисловим сектором економіки, адже за рівнем виробництва сільгосппродукції Харківщина входить у першу п'ятірку областей України [5]. Ключовими питаннями зазначеної програми є перетворення сировинного сільського господарства на високорозвинене агропромислове виробництво із забезпеченням національної продовольчої і сировинної безпеки України та підвищеною інтеграцією до міжнародного економічного середовища. Генеральними векторами реалізації комплексної програми визначено ефективне використання наявних ресурсів, досягнення високих економічних показників, поліпшення екологічного стану довкілля та підвищення соціальних стандартів життя населення Харківської області та України.

Одним з важливих й узагальнювальних складників зазначеної програми є підстави вважати визначення потреби в інвестиційних ресурсах для виконання виробничої програми, а також прогнозування інноваційного розвитку галузі рослинництва, зокрема обсягу й основних показників ефективності виробництва продукції. Для економічного прогнозування, що є науковим обґрунтуванням можливих змін або якісного стану економіки в майбутньому, а також альтернативних шляхів і строків досягнення цього стану, ми застосували метод екстраполяції та експертний метод [6, с. 31]. Екстраполяція тенденції – метод прогнозування, який ґрунтується на припущенні, що тенденції і закономірності, котрі склалися в минулому, будуть незмінно або з невеликими відхиленнями діяти й у прогнозованому періоді [2, с. 10]. Експертний метод базується на суб'єктивній інформації щодо майбутнього стану справ. Для нього є характерним передбачення майбутнього на основі як раціональних доказів, так й інтуїтивних знань [6, с. 32]. Прогнозуючи основні економічні показники, а також аналізуючи їх тенденції, користувалися методом екстраполяції (знаходження наступних рівнів динамічного ряду при відомих попередніх рівнях). Динамічний ряд вирівнювали за допомогою рівняння прямої лінії.

У результаті дослідження з'ясовано, що прогнозована річна потреба в інвестиціях для інноваційного розвитку й оновлення матеріально-технічної бази рослинництва в сільськогосподарських підприємств у 2015 р. становить 384,8 млн грн, у 2020 р. – 832 млн грн (табл. 1).

**1. Прогнозована потреба в інвестиціях для інноваційного розвитку
рослинництва в Харківській області на період
до 2020 р., млн грн**

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Рослинництво – всього	384,8	474,2	563,7	653,2	742,7	832,0
у т. ч. на розвиток матеріально-технічної бази: зерновиробництва	133,3	166,5	199,7	232,9	266,1	299,2
виробництва технічних культур	182,2	221,0	259,8	298,6	337,4	376,1
овочевих культур і картоплі	36,0	46,0	56,0	66,0	76,0	86,1
проектування і закладку нових багаторічних насаджень	7,2	8,2	9,3	10,3	11,4	12,4
інші інвестиції	26,1	32,5	38,9	45,4	51,8	58,2

Джерело: авторські розрахунки.

Джерелами фінансування виконання інноваційної Програми можуть бути централізовані державні кошти, надходження від господарської діяльності усіх підприємств агропродовольчого сектору, фінансування за рахунок обласного бюджету, кредити від комерційних і державних банків, інвестиції вітчизняних і закордонних інвесторів.

Спираючись на передбачені в програмі посівні площі та врожайність основних сільськогосподарських культур, ураховуючи передбачену значну активізацію інноваційної діяльності й реалізацію наукомісткої продукції, на підставі екстраполяції умов і тенденцій зміни витрат і цін реалізації ми спрогнозували ефективність виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах Харківської області (табл. 2).

Згідно з прогнозом, очікується, що в сільськогосподарських підприємствах області рівень рентабельності зернових культур у 2015 р. становитиме 26,4 %, а у 2020 р. – 32,7 %; рівень рентабельності картоплі у 2015 р. дорівнюватиме 46,7 %, у 2020 р. – 51,5 %; рівень рентабельності соняшнику – 43,7 % та 49,6 % відповідно; овочів – 2,4 % у 2015 р. та 5,4 % – у 2020 р. Рівень рентабельності цукрового буряку, згідно з прогнозом, очікується на рівні 0,6 % у 2015 р. та 5,2 % у 2020 р. Рівень рентабельності продукції рослинництва в цілому у 2015 р. дорівнюватиме 28,0 %, а вже у 2020 р. зросте до 30,3 %, що достатньо для розширеного відтворення. Комплексною програмою передбачено збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок: удосконалення землекористування; застосування інтенсивних та ресурсозберігаючих технологій; цільового використання мінеральних та органічних добрив; впровадження системи захисту

сільськогосподарських культур на базі раціонального використання організаційно-господарських, агротехнічних, хімічних, біологічних та інших прийомів; використання високоврожайних сортів та гібридів, їх своєчасного сортооновлення [6, с. 15]. Для підвищення врожайності сільськогосподарських культур й охорони та відтворення родючості ґрунтів у рамках програми заплановано збільшення внесення мінеральних добрив у середньому до 156,4 кг/га у 2015 р. та 193,4 кг/га у 2020 р.

2. Прогнозні обсяги й ефективність виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах Харківської області

Показник	2015 р.	2020 р.	2015 р.	2020 р.	2015 р.	2020 р.
	Зернові		Картопля		Соняшник	
Площа, тис. га	572,7	583,9	6,0	10,5	280,0	260,0
Валове виробництво, тис. т	2434,0	2919,5	90,0	210,0	792,4	839,8
Реалізовано, тис. т	1869,3	2347,3	48,90	117,00	749,6	758,3
Рівень товарності, %	76,8	80,4	54,3	55,7	94,6	90,3
Виручка від реалізації, млн грн	3426,4	6383,5	212,2	692,5	3364,2	4919,5
Повна собівартість, млн грн	2710,5	4812,0	144,6	457,2	2340,6	3287,6
Прибуток, млн грн	715,9	1571,5	67,6	235,3	1023,6	1631,9
Повна собівартість, грн/ц	145,00	205,00	295,70	390,78	312,25	433,55
Ціна реалізації, грн/ц	183,30	271,95	433,90	591,85	448,80	648,76
Рівень рентабельності, %	26,4	32,7	46,7	51,5	43,7	49,6
Показник	Овочі		Цукровий буряк		Разом по рослинництву	
Площа, тис. га	3,0	3,5	40,5	50,0	х	х
Валове виробництво, тис. т	77,5	100,2	1417,5	3500,0	х	х
Реалізовано, тис. т	72,2	95,5	1010,7	2555,0	х	х
Рівень товарності, %	93,2	95,3	71,3	73,0	х	х
Виручка від реалізації, млн грн	642,8	1012,3	714,1	2516,7	8359,7	15524,5
Повна собівартість, млн грн	627,7	960,4	710,0	2392,8	6533,4	11910,0
Прибуток, млн грн	15,1	51,9	4,1	123,9	1826,3	3614,5
Повна собівартість, грн/ц	869,34	1005,66	70,25	93,65	х	х
Ціна реалізації, грн/ц	890,37	1060,00	70,65	98,50	х	х
Рівень рентабельності, %	2,4	5,4	0,6	5,2	28,0	30,3

Джерело: авторські розрахунки.

Виконання заходів, передбачених Комплексною Програмою, дозволить стабілізувати та суттєво збільшити обсяг виробництва сільськогосподарської продукції, створити умови для фінансової стабілізації та беззбиткової роботи галузей і підприємств усіх форм власності й господарювання, перетворення сільського господарства в конкурентоспроможний сектор економіки.

Найбільш перспективним у рослинницькій галузі Харківської області є перехід від рівня ординарного сільського господарства на високотехнологічний рівень агропродовольчого виробництва з поглибленою переробкою та максимально повним використанням всього шлейфу продуктів і субпродуктів рослинництва й тваринництва.

Висновки. У результаті дослідження економічно обґрунтовано інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку рослинництва в сільськогосподарських підприємствах. Успішна реалізація комплексної програми інвестиційно-інноваційного розвитку АПК Харківської області дозволить забезпечити збільшення виробництва продукції рослинництва в аграрних підприємствах і забезпечити рентабельність на рівні 28,0 % у 2015 р. та 30,0 % у 2020 р. Для втілення запланованих заходів і досягнення прогнозних показників галузь рослинництва області щорічно потребує значних коштів, зокрема у 2015 р. в інноваційно-інвестиційний розвиток потрібно інвестувати 384,8 млн грн, а у 2020 р. – 832,0 млн грн. Здійснений економічний прогноз може бути основою для прийняття виважених інноваційно-інвестиційних рішень на всіх рівнях управлінської вертикалі.

Бібліографічний список: 1. Прогнозування виробництва продукції рослинництва та його ресурсне забезпечення в Україні / С.М. Кваша, М.М. Ільчук, І.А. Коновал, М.М. Федюшко. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2013. – 244 с. 2. Грабовецький Б.Є. Теоретико-методологічні основи аналізу і прогнозування тенденції змін техніко-економічних показників в системі АПК: монографія / Б.Є. Грабовецький. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 184 с. 3. Кириченко В.В. Методологія трансферу інновацій в агропромислове виробництво / В.В. Кириченко, В.М. Тимчук. – Х., 2009. – 230 с. 4. Шпикуляк О.Г. Трансфер технологій в агропромисловому виробництві України / О.Г. Шпикуляк, С.О. Тивончук, С.В. Тивончук // Економіка АПК. – 2012. – № 10. – С. 105–110. 5. Комплексна програма інвестиційно-інноваційного розвитку АПВ та земельної реформи Харківської області у 2011–2015 роках та на період до 2020 року. – Х., 2011. – 85 с. 6. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: підручник / В.М. Нелеп. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 495 с.

Кучер Л.Ю. Инвестиционное обеспечение инновационного развития растениеводства в сельскохозяйственных предприятиях. В статье изложены результаты экономического прогнозирования инвестиционного обеспечения инновационного развития растениеводства в сельскохозяйственных предприятиях.

Kucher L. The investment support of innovative crop development in agricultural enterprises. The results of economic forecasting investment support innovative crop development in agricultural enterprises are presented in the article.